

УДК 17:323.1:316:4] (477) ''20''
DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v044.2023.3>

П. П. Валенчук

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-4523-0240>
аспірант кафедри філософських і політичних наук
Черкаського державного технологічного університету

СУСПІЛЬНИЙ ЗАПИТ: ЙОГО ТИПИ, ОЗНАКИ ТА ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ

Вступ. Поява все більшого числа каналів інформації про конституційні/законотворчі, політичні та економічні процеси і зміни в Україні, великий запит населення на актуальну інформацію в умовах війни, сприяє підвищенню поінформованості громадян про означені процеси (маємо зазначити, що ця поінформованість не завжди прямо корелюється з фактичним станом речей, та значною мірою залежить від якості інформації і здатності громадян-споживачів інформації належним чином її аналізувати та оцінювати), сприяє зацікавленості громадян в суспільно-політичному житті країни та державотворчих процесах, а також, в окремих випадках, зростанню політичної активності населення. Схвалення або несхвалення відповідних процесів та змін з боку окремих громадян чи груп громадян дозволяє говорити про існування суспільного запиту в тій чи іншій сфері, та про те, як суспільні процеси з ним узгоджуються, яким чином, зважаючи на цей запит, можна досягти суспільного консенсусу та консолідувати суспільство.

В той самий час бажання або несхвалення певних змін громадянами, групами громадян чи організаціями, які претендують на те, щоб представляти думку громадськості, не завжди призводить до зміни суспільно-політичного курсу на загальнодержавному чи місцевому рівнях. Філософське осмислення суспільного запиту та соціологічні дослідження, які показують підтримку тих чи інших ідей серед населення, не завжди відповідно корелюється з результатами виборів або стає причиною появи необхідних інституцій (тим в більшій мірі це стосується таких суб'єктивних показників підтримки, як кількість переглядів і вподобань відповідних дописів чи відео в соціальних мережах чи на інших платформах). Так само не завжди прослідковується пряма залежність між результатами опитувань громадської думки чи іншими подібними дослідженнями настроїв в суспільстві та реальним суспільним тиском щодо впровадження або не впровадження тих, чи інших змін. Частково це пояснюється певною ідеологічною розгубленістю та труднощами в перетворенні ідей-політичних гасел або ж бажання змін у практичні завдання державної чи місцевої політики [1], частково – колоніальним пострадянським минулим [2]. Це припущення,

хоч і частково пояснює успіх популістів та популістичних гасел, не дозволяє повністю оцінити справжність суспільного запиту, оцінити його реальний масштаб та прослідкувати його зв'язок зі змінами в суспільстві.

Мета та завдання. Мета даного дослідження полягає в спробі більш глибокого розуміння природи суспільного запиту та у формулюванні його визначення. Основним завданням є вивчення взаємозв'язку запиту із суспільно-політичними процесами в сучасній Україні.

Методи дослідження. Методологія дослідження передбачає огляд та порівняльний аналіз різних підходів до розуміння і визначення суспільного запиту та пов'язаних понять. Аналіз виконується у контексті різних суспільно-політичних та інших дисциплін та лягає в основу узагальнення, виділення ключових ознак і систематизації отриманих даних.

Результати дослідження. Ключовими дослідниками суспільного запиту в Україні наразі виступають аналітичні центри, такі як Вокс Україна (І. Сологуб, Є. Доронцева), Київський міжнародний інститут соціології (А. Грушецький), Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова, Центр соціальних та політичних досліджень СОЦИС та інші.

Одним з аспектів проблематики дослідження суспільного запиту є те, що в значній кількості робіт з даної теми об'єктом і предметом дослідження виступає не сам суспільний запит, як такий, а те чи інше явище суспільного життя, на яке спрямований запит. Відповідно визначення суспільного запиту надається в контексті цього явища.

В розрізі політичної науки та соціологічних досліджень зустрічаємо поняття політичного запиту або політичних вимог. В У. Тая (Tie) політичний запит врешті набуває форми політичного активізму чи політичної тактики/стратегії (що, в першу чергу стосується структури економіки, розподілу/перерозподілу соціальних благ, серед яких виділяють матеріальні блага, можливість отримання освіти, доступність житла, послуг з охорони здоров'я), питань соціо-культурної ідентичності, охорони навколишнього середовища тощо, яка певним чином вписується в контекст боротьби політичних ідеологій. [3]

З політичними вимогами та відповіддю на них пов'язане поняття соціального запиту (social demand), який є одним з підходів до планування та формування політик в освітній сфері на основі оцінки попиту на освітні послуги [4], та розглядається як процес, що виражається в політичному активізмі, формуванні політичного порядку денного та динаміки. [5]

Соціологічна наука, особливо політична соціологія також опрацює поняттям громадської думки, яка визначається, як специфічний вияв масової свідомості, що виражається в оцінках (вербальних і невербальних) і характеризує ставлення людей до суспільно значущих подій і фактів, актуальних проблем суспільного життя. [6, 325]. Вивчення (у формі опитувань чи інтерв'ю), а також аналіз громадської думки, її виразників та каналів її вираження дають можливість говорити про існування суспільного запиту. [6, 327-332; 7, 486-487]

Певною мірою поняття суспільного запиту перегукується з поняттям суспільного інтересу. Термін «суспільний інтерес» активно використовується в філософсько-правовій сфері (Олексюк Т, Опришко Л., Буртник Х.), зокрема в контексті питань, пов'язаних з публічним доступом до інформації, а саме для визначення її значущості для суспільства, та відповідного розуміння, як має реалізовуватись право громадян на доступ до цієї інформації. Відповідно до визначення Закону України «Про інформацію», «предметом суспільного інтересу вважається інформація, яка свідчить про загрозу державному суверенітету, територіальній цілісності України; забезпечує реалізацію конституційних прав, свобод і обов'язків; свідчить про можливість порушення прав людини, введення громадськості в оману, шкідливі екологічні та інші негативні наслідки діяльності (бездіяльності) фізичних або юридичних осіб тощо». [8]

В тому ж контексті вживається схожий термін «суспільна необхідність». Серед ознак суспільної необхідності по відношенню до інформації можна назвати:

- наявність широкої суспільної дискусії та необхідність роз'яснення питань, які важливі для актуальної суспільної дискусії;
- інформація допомагає зрозуміти причини, які лежать в основі рішень, що ухвалюються державними органами чи органами місцевого самоврядування, допомагає громадськості формувати думку про стан суспільства;
- інформація стосується таких всеохоплюючих речей, як стан навколишнього середовища, можливих загроз для громадської безпеки і порядку, ризиків для здоров'я людей, захисту конституційних, економічних прав і свобод громадян тощо. [9;10,178-181]

Таким чином, суспільний інтерес і суспільна необхідність ф філософсько-правовій площині, а саме, в контексті доступу до інформації стосуються насамперед питань державного устрою і цілісності держави, викликів, ризиків і загроз, з цим пов'язаних, а також основних прав людини – тобто всього того, що безпосередньо впливає на життя окремого громадянина та широких груп громадян. Наприклад, безпека держави, інформаційна захищеність соціальних та інших груп та об'єднань громадян, захист особистих свобод – в таких поняттях О. Панченко розглядає суспільний запит на інформаційну безпеку. [11]

Розглядаючи суспільний запит в інших сферах життя теж так чи інакше будуть пов'язані з цими або подібними поняттями.

Так само в контексті бажання певних благ трактуються запити населення з економічних позицій. Проте економічна теорія чітко розрізняє просте бажання та реальний ринковий попит, і дає змогу доволі чітко виміряти останній. За твердженням І. Комарницького «попит можна визначити як *платоспроможну потребу* (вид. нами) споживачів у деяких благах... категорія «попит» передбачає наявність платоспроможності. Якщо попит є неплатоспроможним, то це не попит, а всього лише бажання». [12] Ключовою ознакою реального запиту населення на певне благо є наявність необхідних ресурсів для його придбання. Відповідно, кількість блага, яку можна набути за ці ресурси та готовність населення обміняти (витратити) їх на зазначене благо і буде визначати цілком вимірювану величину попиту. Все ж, неправильно буде говорити про «реальність» попиту і «нереальність» бажання. Але саме спроможність та готовність дають можливість чітко розділити ці поняття з економічних позицій.

В спробі узагальнити та інтегрувати вищевказане ми пропонуємо використати новий підхід до розуміння суспільного запиту, а саме спробуємо виділити два типи суспільного запиту – декларативний та ефективний.

На наш погляд, *декларативний суспільний запит* (в якості альтернативних термінів ми пропонуємо – суспільне бажання, суспільна зацікавленість/стурбованість) – *це в той чи інший спосіб заявлене/прокоментоване бажання громадян певним чином організувати політичне, економічне чи соціальне життя суспільства, бути дотичними до формування національної та місцевої політики, підтримка або несприйняття змін суспільно-політичного чи економічного курсу.*

Серед ознак існування декларативного суспільного запиту ми пропонуємо виділити наступні:

- наявність відповідних декларативних документів – декларацій, маніфестів, меморандумів;

- наявність звернень громадян з того чи іншого питання;
- поява публікацій в ЗМІ та наукових виданнях з даної теми;
- увага до питання в соціальних мережах;
- оприлюднення (в різних форматах) відповідних результатів дослідження громадської думки;
- наявність публічної дискусії з означених питань, представленої в медіа просторі, за участі тих, хто позиціонує себе в якості «лідерів думок»;
- створення «спільно за інтересами» (в форматі «он-лайн» чи «офф-лайн»), експертних груп, дискусійних майданчиків з відповідного питання.

Спираючись лише на запропоновані нами ознаки можна вже говорити про реальність існування декларативного суспільного запиту, але це не дає нам можливості однозначно оцінити його природу та передумови виникнення.

Декларативний суспільний запит може говорити про зацікавленість суспільства чи його окремих груп в певних змінах (або ж готовність до прийняття чи неприйняття таких змін), відображати реально існуючі суспільні настрої, показувати рівень підтримки/непідтримки різних ідей щодо політичного, економічного чи соціального устрою, рівень підтримки політичних фігур чи рухів. В той же час він може бути інструментом популістичних конструкцій, коли наведені вище ознаки не є об'єктивним відображенням настроїв суспільства чи його груп, а виступають спробою утворити нові суспільні групи або групи впливу шляхом декларування окремих ідей або гасел [13], створити певні настрої в суспільстві або перевірити ставлення до цих ідей. В такому випадку декларування запиту є однією з форм політичного маркетингу [14, 634-635], і окремі ознаки (започаткування публічних дискусій, насичення інформаційного простору відповідними матеріалами та, значною мірою, проведення опитувань громадської думки чи соціологічних досліджень «під замовника») свідчать про спроби легітимізації популістичних ідей, спробу перевести їх з категорій емоційного сприйняття в категорії раціонального.

Так само задекларований рівень підтримки тих чи інших політичних ідей може відрізнитись від реальних виборчих результатів чи сприйняття/несприйняття суспільством окремих політичних процесів. Говорячи про політичний вплив громадянського суспільства та його роль у формуванні суспільного запиту (society's demand) К. Бузасу (Buzasu) називає ряд факторів, які пояснюють таку ситуацію:

- нестача ресурсів та низька організаційна спроможність [15] (наприклад, політична або економічна програма, положення якої поділяє значна частина суспільства не дає авторам програми показати значущий результат та вплинути

на суспільні процеси через слабку комунікаційну спроможність або нездатність провести ефективну виборчу кампанію);

- поганий доступ до інформації [15] (громадяни, які підтримують певні суспільно-політичні чи економічні зміни, не розуміють механізмів впровадження цих змін, та того, до чийої компетенції належить їх реалізація, тому цей запит ніяк або дуже слабо відображається в політичному процесі);

Ці фактори, а також, в окремих випадках, обмежуюче політичне та законодавче середовище Бузасу називає серед причин слабкості громадських організацій та інших агентів громадянського суспільства взагалі [15].

Ми пропонуємо доповнити перелік зазначених факторів такими:

- підтримка на рівні ідей, але неготовність прикладати зусилля для впровадження цих ідей (наприклад, прихильне ставлення до політичної партії чи окремої політичної фігури значного числа виборців говорить про реальний суспільний запит на впровадження ідей цього політика/партії в суспільний дискурс, який повністю нівелюється небажанням виборців витратити свій вихідний день на відвідування виборчих дільниць);

- нерозуміння суспільно політичних механізмів; нерозуміння свого ресурсу або невміння правильно його використати (наприклад, лише один депутат місцевої ради має таку ж ініціативу внесення проєктів рішень, як і петиція, що набрала необхідну кількість голосів – в обласних центрах кількість підписів, необхідних для розгляду петиції місцевою радою вимірюється сотнями – але дуже часто громадські ініціативи йдуть саме шляхом петицій, а не цілеспрямованої роботи з депутатами місцевих рад) тощо.

В свою чергу ми пропонуємо визначити *ефективний суспільний запит, як бажання громадян певним чином організувати політичне, економічне чи соціальне життя суспільства, впливати на формування національної та місцевої політики, підтримку або несприйняття змін суспільно-політичного чи економічного курсу, яке виражене в конкретних політичних активностях, підкріплене інституційною-організаційною, фінансовою та інформаційною спроможністю.*

Важливо відмітити, що на відміну від публічних заяв чи опитувань досить часто ми можемо зрозуміти, чи є суспільний запит ефективним постфактум. Наприклад, про це можуть свідчити результати виборів чи голосувань в законодавчих органах, наявність певних подій у суспільстві, як масові акції протесту, страйки тощо, які показують реальне ставлення суспільства до тих чи інших суспільно-політичних чи економічних процесів.

Спираючись на сформульоване нами визначення ефективного суспільного запиту, ми пропонуємо виділити наступні його ознаки:

- поява не лише декларативних документів, а й відповідних законодавчих ініціатив;
- наявність петицій, які збирають необхідну кількість голосів на підтримку з того чи іншого питання;
- переростання «спільнот за інтересами» в «мережі дії», самоорганізація громадян на первинному рівні (прикладом може слугувати волонтерський рух в Україні у 2022-23 роках), виникнення спроможних політичних спільнот (political network alliance) з високим рівнем залученості державних та недержавних акторів [16] та ефективною комунікацією;
- готовність громадян, організацій громадського суспільства витратити власний ресурс на просування чи реалізацію задекларованих ідей (наприклад, вільний час чи фінансові ресурси). Варто зазначити, що грантова або спонсорська підтримка тих чи інших ініціатив свідчить, скоріше про запит з боку спонсора/грантодавця на впровадження ініціатив, і не може однозначно сприйматись як суспільний запит,
- наявність чітко вираженого морального імперативу в суспільстві щодо дій влади, які суспільство не може прийняти або не може далі терпіти – так звані «червоні лінії», які мають не виключно декларативний характер, а виражаються в тих же акціях протесту тощо.

Запропоноване нами в цій роботі розуміння суспільного запиту в площині його практичного застосування вже дозволяє зробити декілька узагальнень.

По-перше, важливо розуміти співвідношення декларативно-ефективної складової суспільного запиту. Наприклад, група чисельністю в 10 000 погано поінформованих, політично інертних і схильних до популізму громадян, скоріш за все, в більшій мірі визначатиме суспільний запит, ніж група з 5 000 добре поінформованих громадян з чітко задекларованими позиціями, за умови лише одноразової активізації першої групи в момент прийняття рішення (наприклад, в день виборів, що є однією з виборчих технологій, яка активно застосовується в Україні та сусідніх країнах останнім часом).

По-друге, для оцінки ролі окремих інституцій чи організацій громадянського суспільства в формуванні суспільного запиту та зв'язку з ним варто враховувати не лише рівень довіри/недовіри до них, а й природу/масштаб активної дотичності до них з боку того, хто висловлює підтримку. Наприклад, стабільно висока задекларована довіра до церкви (хоча й дещо знижується останнім часом – 70% в березні 2023 року проти 58% у липні 2023 року) [17,18], що має свідчити про

її важливу роль в суспільстві та високу здатність впливати на формування суспільного запиту, має розумітись також і з урахуванням того, наскільки людина, що довіряє церкві, дотична до церковного життя (є «практикуючим християнином») – низька дотичність в даному випадку суттєво нівелює високий рівень довіри; висока – підтверджує його. Те саме можемо сказати і про громадські організації (задекларований рівень довіри – 66% в лютому 2023 року, 60% в липні 2023 року) [17,18].

Так само задекларована висока недовіра до судової системи [18], не обов'язково свідчить про ефективний суспільний запит на зміни. Відносно невисока дотичність громадян до судових процесів є одним з чинників того, що хоча в окремих випадках (або локально) ми спостерігаємо активну негативну реакцію суспільства на перетин «червоних ліній», але поки що (на вересень 2023 року) цей запит не є достатньо системним, щоб говорити про яскраво виражений ефективний суспільний запит.

У випадку з політичними партіями слід також враховувати «сезонний» фактор дотичності громадян до даної інституції. Під час виборчих кампаній чимало громадян активно дотичні до партійного життя через участь у виборчих процесах (робота у виборчих комісіях, партійних штабах тощо). В період між виборами роль партій в житті переважної більшості громадян – невисока (особливо, якщо це – непарламентська партія), тому й рівень довіри/недовіри до політичних партій має розумітись в контексті суспільного запиту на зміну політичного курсу суттєво інакше в залежності від «політичного сезону».

По-третє, окремої уваги заслуговують дискусійні майданчики та канали комунікацій з питань, що становлять суспільний інтерес та вказують на можливе існування суспільного запиту та їх аудиторія. Якщо зважати на поведінку аудиторії, то важливо розуміти не лише охоплення (кількість учасників) та взаємодію з матеріалом обговорення (вподобання в соціальних мережах, коментарі, голосування телеглядачів та інші форми інтерактивності), але й конверсію (певну активність, якщо така передбачена). Так, наприклад, поданий голос за відповідну петицію чи візит на прийом до депутата щодо ініціативи впровадження певних змін вже свідчать про наявність ефективного суспільного запиту в даному питанні на противагу лише вподобанню в соціальних мережах чи коментарю на інформаційних ресурсах.

Уваги та аналізу заслуговують також «лідери думок», їх інституціонально-організаційна та фінансова спроможність. Очевидно, що в даному випадку голос представників самоорганізованих «груп дії» розкриватиме задекларований суспільний запит під іншим кутом, ніж голос експер-

тів-представників організацій громадянського суспільства на грантовій підтримці.

Щодо самої аудиторії, то активно прокомунікована, обговорена та розтиражована в медійному просторі невеликою групою однодумців ідея щодо певних змін в суспільно-політичному чи економічному житті країни справді має ознаки декларативного суспільного запиту (і, в першу чергу, створює в цій групі враження, що саме вона є виразником настроїв суспільства), але може дати хибне враження про реальний масштаб цього запиту і ніяк не показує його ефективність. В даному випадку, «гучний» голос не обов'язково є голосом, який «чують» чи який призводить до змін.

Висновки. Отже, аналізуючи суспільний запит, варто розуміти, що саме ефективний суспільний запит є показником напрямку, в якому будуть рухатись суспільно-політичні процеси. Запропонований нами підхід до розуміння суспільного запиту, а саме виділення декларативного та ефективного його типів, та їх подальше більш детальне дослідження допоможе краще відслідковувати тенденції політичних настроїв в суспільстві, стане корисним інструментом в громадсько-політичній діяльності, у впровадженні економіко-соціальних реформ та ухваленні політичних рішень а також відкриває нові можливості для філософського осмислення політичних процесів в Україні.

Література

1. Валенчук П. Консолідуєча суспільна ідея в контексті політичного лідерства, інституцій та війни / П. Валенчук // Соціальні та гуманітарні технології: філософсько-освітній аспект : Матеріали ІХ міжнародної науково-теоретичної конференції (23-24 березня 2023 р). – Черкаси : ЧДТУ, 2023. – с. 66-70.
2. Подольська І. Суспільний договір: чи існує таке в Україні? [Електронний ресурс] / І. Подольська // Zbruc. – 2021. – Режим доступу: <https://zbruc.eu/node/108791>.
3. Tie W. When 'political demand' meets 'videopolitics' [Електронний ресурс] / W. Tie // K tuitui: New Zealand Journal of Social Sciences Online, 2016. Vol. 11, No. 2, pp. 104–115. – Режим доступу: <http://dx.doi.org/10.1080/1177083X.2015.1132748>.
4. Social demand approach [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://learningportal.iiep.unesco.org/en/glossary/social-demand-approach>.
5. Ferrero, J.P. Demanding: The Political Effect of Social Demands [Електронний ресурс] / J.P. Ferrero // Democracy against Neoliberalism in Argentina and Brazil. A Move to the Left. – New York: Palgrave Macmillan, 2014. – pp. 129-155. – Режим доступу: https://doi.org/10.1057/9781137395023_6.
6. Городяненко В.Г. Соціологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. В.Г. Городяненка. К.: ВЦ «Академія», 2006. – 544 с.
7. Бабкіна О.В. Політологія. Підручник / За ред. О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка. – [3-є вид., перероб., доп.]. – К.: ВЦ «Академія», 2008. – 568 с.
8. Закон України Про інформацію: введений в дію Постановою Верховної Ради України № 2658-ХІІ від 02.10.92 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 48, с. 650.
9. Конвенція Ради Європи про доступ до офіційних документів: ратифікована із заявами Законом України № 631-ІХ від 20.05.2020 // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, № 39, с. 299.
10. Рекомендації Уповноваженого Верховної Ради України з питань додержання конституційного права людини і громадянина на доступ до інформації / Т. Олексюк, Л. Опришко, Х. Буртник, В. Барвіцький, О. Кабанов – Рада Європи, 2020. – 336 с.
11. Панченко, О. Суспільний запит на інформаційну безпеку [Електронний ресурс] / О.А. Панченко // Публічне урядування, 2020. – 2(22), с. 145-153. – Режим доступу: [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-2\(22\)-145-153](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-2(22)-145-153).
12. Економічна теорія: курс лекцій / І.Ф. Комарницький, П.О. Нікіфоров, П.І. Белінський, І.М. Буднікевич, З.І. Галушка. За ред. І.Ф. Комарницький. – Чернівці: Рута, 2006. – 332 с.
13. Попович О. Що таке популізм: теорія Ернесто Лаклау. [Електронний ресурс] / О. Попович // Спільне, 2019. – Режим доступу: <https://commons.com.ua/uk/sho-take-populizm-teoriya-ernesto-laklau/#footnote-1>.
14. Політологія / Ф.М. Кирилюк, М.І. Обушний, М.І. Хилько та ін.; за ред. Ф.М. Кирилюка. – К.: Здоров'я, 2004. 776 с.
15. Buzasu C. The role of civil society in policymaking. [Електронний ресурс] / С. Buzasu // Apolitical, 2020. – Режим доступу: <https://apolitical.co/solution-articles/en/the-role-of-civil-society-in-policymaking>.
16. Grygor O. Political governance technologies to overcome economic crises [Електронний ресурс] / О. Grygor, L. Makarenko, N. Husarina, A. Boyko, N. Chukhrai, I. Chukhrai // Studies of Applied Economics, Vol 39, No.3, 2021. – Режим доступу: <http://Dx.Doi.Org/10.25115/Eea.V39i3.4847>.
17. Оцінка громадянами ситуації в країні та дій влади, довіра до соціальних інститутів (лютий–березень 2023р.) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://rozumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-ta-dii-vlady-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-liutyi-berezen-2023r>.
18. Оцінка громадянами ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів, ставлення до окремих ініціатив органів влади (липень 2023р.). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://rozumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-stavlennia-do-okremykh-initsiatyv-organiv-vlady-lypen-2023r>.

Анотація

Валенчук П. П. Суспільний запит: його типи, ознаки та підходи до розуміння. – Стаття.

В статті розглядається явище суспільного запиту та пропонуються нові підходи до його філософського

осмислення та розуміння його впливу на суспільно-політичне життя.

Зростання поінформованості та суспільно-політичної активності громадян свідчить про існування явища суспільного запиту та його взаємозв'язок з суспільними процесами. Розуміння суспільного запиту є особливо актуальним з урахуванням того, яким чином, зважаючи на цей запит, можна досягти суспільного консенсусу та консолідувати суспільство.

В спробі узагальнити та інтегрувати існуючі підходи до розуміння суспільного запиту та суміжних з ним понять ми пропонуємо використати новий підхід до розуміння суспільного запиту, а саме спробуємо виділити два типи суспільного запиту – декларативний та ефективний.

Декларативний суспільний запит визначається, як в той чи інший спосіб заявлене/прокомуніковане бажання громадян певним чином організувати політичне, економічне чи соціальне життя суспільства, бути дотичними до формування національної та місцевої політики, підтримка або несприйняття змін суспільно-політичного чи економічного курсу.

Ефективний суспільний запит визначається, як бажання громадян певним чином організувати політичне, економічне чи соціальне життя суспільства, впливати на формування національної та місцевої політики, підтримку або несприйняття змін суспільно-політичного чи економічного курсу, яке виражене в конкретних політичних активностях, підкріплене інституціонально-організаційною, фінансовою та інформаційною спроможністю.

Аналізуючи суспільний запит, варто розуміти, що саме ефективний суспільний запит є показником напрямку, в якому будуть рухатись суспільно-політичні процеси. Запропонований нами підхід до розуміння суспільного запиту, а саме виділення декларативного та ефективного його типів, та їх подальше більш детальне дослідження допоможе краще відслідковувати тенденції політичних настроїв в суспільстві, стане корисним інструментом в громадсько-політичній діяльності, у впровадженні економіко-соціальних реформ та ухваленні політичних рішень а також відкриває нові можливості для філософського осмислення політичних процесів в Україні.

Ключові слова: суспільний запит, політика, консенсус, суспільний інтерес, запит на інформаційну безпеку

Summary

Valenchuk P. P. Public demand: its types, signs and approaches to understanding. – Article.

The article examines the phenomenon of public demand and offers new approaches to its philosophical interpretation and understanding of its impact on social and political life.

The increasing awareness and socio-political activity of citizens indicate the existence of the phenomenon of public demand and its interconnection with social processes. Understanding public demand is particularly relevant in terms of achieving public consensus and consolidating society in response to this demand.

In an attempt to generalize and integrate existing approaches to understanding public demand and related concepts, we propose a new approach that distinguishes between two types of public demand: declarative and effective.

Declarative public demand is defined as the declared or communicated desire of citizens to organize the political, economic, or social life of society in a certain way. This involves being actively involved in the formation of national and local policy and expressing support or rejection of changes in the socio-political or economic course.

Effective social demand, on the other hand, is defined as the desire of citizens to organize the political, economic, or social life of society in a certain way and to influence the formation of national and local policy. This is manifested in specific political activities supported by institutional, organizational, financial, and informational capacity.

When analyzing public demand, it is crucial to understand that effective public demand serves as an indicator of the direction in which socio-political processes will move. Our proposed approach, distinguishing between declarative and effective types of public demand, and conducting more detailed studies, will facilitate better monitoring of political attitudes in society. It will also serve as a valuable tool in public and political activities, aiding in the implementation of economic and social reforms, and the adoption of political solutions. Furthermore, it opens up new opportunities for a philosophical understanding of political processes in Ukraine.

Key words: public demand, politics, consensus, public interest, demand for informational security.